

למידה בקבוצה קטנה

הכנת מצגת: רונית דינור

הקבוצה של תומך ההוראה

קבוצת התלמידים שתומך/ת ההוראה מלווה ומנחה, הינה קבוצה של תלמידים שצוות המורים בחר בהם לעבור תהליך למידה משותף, על מנת לקדם ולטפח את כישוריהם החברתיים - רגשיים ו/או הלימודיים.

לא היתה בידי התלמידים האפשרות לבחור להיות שותפים בקבוצת הלמידה הספציפית, או לבחור עם מי היו רוצים להיות בקבוצה.

לפיכך, מוטל על תומך/ת ההוראה תפקיד קשה, המורכב משלושה שלבים:

1. להכיר מקרוב כל תלמיד/ה ותלמיד - את נקודות החוזקה שלו, הקשיים והצרכים האישיים.

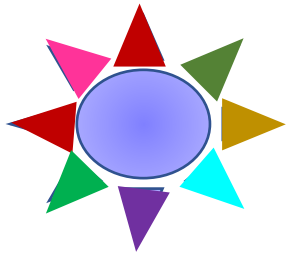
2. לעסוק בבניית הקבוצה כקבוצה חברתית. לשם כך על תומך/ת ההוראה ליצור הכרות חיבורים, קשרים, ואמון של התלמידים ביניהם לבין עצמם, ויצירת אווירה המאפשרת למידה.

3. על תשתית זו ניתן לעבור לעיסוק בהקניית כלים ללמידה, בלמידת תוכן ושיפור הישגים לימודיים.

יתרונות הלמידה בקבוצות קטנות

- הלמידה מותאמת לצרכי ומאפייני הקבוצה, וכל אחד מחבריה.
- הלמידה בקבוצה מאפשרת תקשורת בין-אישית ישירה בין התלמידים. השיחה נעשית באווירה בלתי פורמלית, חוויתית, המעודדת פתיחות.
- בקבוצה קטנה ניתן להעלות רעיונות, לתרום להבניית הידע ולשתף במחשבות, כשלכולם יש חלק בתוצר הסופי המצופה.
- קל יותר לתלמידים להבין את המשימה ולהתייחס לטעויות ולשגיאות, תוך כדי העבודה עם חבריהם לקבוצה.
- הפתיחות שנוצרת בקבוצה מעלה את המוטיבציה של חברי הקבוצה ומאפשרת להם לחוות תחושות של מסוגלות והצלחה.
- בקבוצה קטנה יש לתומך/ת ההוראה יש מספיק זמן להתייחס ולתת מענה לכל תלמיד/ה ותלמיד/ה, בהתאם לצרכים הספציפיים של כל אחד ואחת.

השיח הקבוצתי כמקדם למידה

ע"פ המחקרים, יש ארבע הנחות מרכזיות וחשובות, המתייחסות לקידום

שיח איכותי בין התלמידים:

1. הדיבור השיתופי האיכותי בין התלמידים, חיוני ללמידה.
2. הדיבור השיתופי האיכותי בין התלמידים, צריך להילמד בצורה מפורשת.
3. למשימה הניתנת לקבוצה יש השפעה רבה על הדיבור המתנהל בה.
4. יש חשיבות לתכנון ספציפי של הלמידה בקבוצות לאור משתנים שונים.

מתוך: "למידה בקבוצות בכיתה", מאיה בוזו-שוורץ, אבני ראשה

[fdp.2https://avneyrosha.org.il/resourcecenter/resourcesdocs/lemida_bkvutsot](https://avneyrosha.org.il/resourcecenter/resourcesdocs/lemida_bkvutsot)

עבודה בקבוצה דורשת התייחסות ותשומת לב, של תומך/ת ההוראה, להיבטים הבאים:

- 😊 מקומו ("המיצוב") של התלמיד בקבוצה הקטנה שבאחריותו/ה.
- 😊 מידת העניין, המעורבות והאכפתיות של כל אחד מחברי הקבוצה, לגבי התהליכים הקורים בקבוצה, בזמן המפגשים.
- 😊 מציאת הדרך לתת לכל תלמיד/ה "מקום" להביא לידי ביטוי את נקודות הכח והחוזק שלו/ה.
- 😊 ממה התלמיד/ה "נמנע/ת" במהלך המפגשים? מהי הנקודה הרגישה שלו/ה?
- 😊 ניהול המפגש בישיבה המאפשרת קשר עיין בין כל המשתתפים.

ועוד:

לזכור שבחירת המתודה ודרך העברת תכני המפגש, מהווה אמצעי ולא המטרה

הקשרים שנוצרים בין חברי הקבוצה

ע"פ קורט לוין	עיקר מהותה של הקבוצה הקטנה, הוא, בתלות ההדדית בין חבריה.
ע"פ קורט לוין	בקבוצה הקטנה מתקיימים יחסי משיכה ודחיה בין החברים
ע"פ הומנס	מערכת היחסים בקבוצה הינה דינמית וניתן להבין את מערכות היחסים ואת השפעתה ע"י בחינת מערכת יחסי הגומלין של הכוחות הפועלים בתוך הקבוצה ועל הקבוצה.
ע"פ ניוקומב	טוען כי אנשים בעלי דעות דומות "נמשכים" זה לזה בשל הנטייה של בני האדם לקבל מהזולת אישור לעמדותיו.

מתוך: "כשירות חברתית" מאת שוש ויפת בן אמוץ, הוצאת משרה"ח

קשיים במילוי משימות קבוצתיות

- באופן טבעי, בקבוצה, כל תלמיד "לוקח" תפקיד המתאים לאופיו ולנורמות ההתנהלות שלו בדרך כלל. ההתנהלות שלו בקבוצה צפויה וחוזרת על עצמה, ובכך מתקבעת התנהגות שמונעת ממנו להיפתח להתנסויות למידה נוספות.
- בכל קבוצה יש תלמיד אחד או יותר שמאד דומיננטי" ויש לו נטייה להשתלט על המשימה, ובכך נמנעת מתלמידים אחרים בקבוצה, האפשרות לבוא לידי ביטוי או לחלוק על מה שנאמר ע"י התלמיד הדומיננטי.
- לעיתים התלמידים ניגשים לעבודה על המשימה, ללא חלוקת תפקידים ביניהם, ובכך מאבדים זמן, ונפגעת איכות הלמידה, וחסרות נקודות מבט או טיעונים המרחיבים ההיבטים השונים הקשורים למשימה או לנושא הנדון.
- תפקיד תומך/ת ההוראה לאפשר לתלמידים, לצאת מההרגלים שלהם, ולהביא לידי ביטוי את כישוריהם ויכולתם, בדרכים שונות ומגוונות בכל מפגש ומפגש.

לפניכם מס' דוגמאות לדרכים שסיקרנו את התלמידים ויעודדו אותם לעבודה שיתופית בקבוצה:

הצעה לחלוקת תפקידים בקבוצה

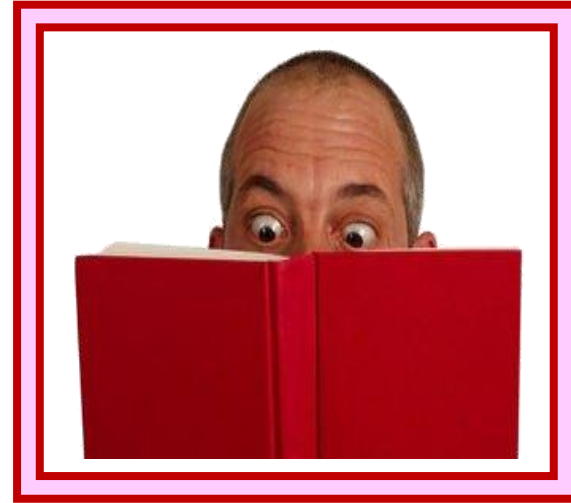
על מנת לגרום לכל אחד מחברי הקבוצה להרגיש שותף בתהליך העבודה ובתוצאותיה, מומלץ לתת לכל חבר בקבוצה תפקיד. לפניך דוגמא לחלוקת תפקידים בקבוצה, בעת מילוי משימה משותפת. יש לקחת בחשבון את גיל התלמידים ואופי המשימה.

<u>תפקידך בקבוצה:</u> הינך אחראי/ת על כתיבת הנקודות שאליהם הקבוצה מתבקשת להתייחס, בהתאם למשימה	<u>תפקידך בקבוצה:</u> הינך אחראי/ת על העמידה בלוח הזמנים שהוקצב למשימה
<u>תפקידך בקבוצה:</u> הינך אחראי/ת על ניהול השיחה בקבוצה בעת ביצוע המשימה	<u>תפקידך בקבוצה:</u> הינך אחראי/ת על הקראת המשימה לחברי הקבוצה ולוודא שכולם הבינו אותה
<u>תפקידך בקבוצה:</u> הינך אחראי/ת על מיקוד במשימה. לא לאפשר לקבוצה לסטות מהמשימה ולדבר על נושאים שאינם רלוונטיים.	<u>תפקידך בקבוצה:</u> הינך אחראי/ת להציג את תוצרי המשימה הקבוצתית, לחונך/ת

לפניכם דוגמא, הצעות לתפקידים לחברי הקבוצה. התפקידים מתחלפים בכל משימה. חילוף תפקידים מאפשר לא לקבע את "התפקידים הטבעיים" שחברי הקבוצה לוקחים על עצמם, בדרך כלל. ולכן מומלץ לתת בכל מפגש את התפקידים לתלמידים אחרים, כך שכל תלמיד/ה תהיה הזדמנות להתנסות ולתרום להצלחת המשימות מזוויות שונות.

**חלוקת משימות שונות לחברי הקבוצה ע"י בחירת התלמיד/ה תמונה.
מאחורי התמונה כתובה המשימה! (התלמיד לא רואה את הכתוב מאחורי התמונה)**

לדוגמא:

הצעה לניהול דיון/שיחה קבוצתית ע"פ מודל "הכובעים של דה בוו"

כל תלמיד יתייחס לסוגיה מנקודת המבט של אחד הכובעים.
דיווח כל המשתתפים ישקף את מיגוון נקודות המבט, והמורכבות של הסוגיה, שנבחר לדון בה.

כובע צהוב – יתרונות, רוחים, תועלת...

- מה יצא לנו מזה?
- מדוע כדאי לנהוג כך?
- אם אזי....

כובע לבן – עובדות, מספרים ומידע

- איזה מידע יש ברשותנו?
- איזה מידע עלינו עוד להשיג?
- מיון סוג המידע לעובדות ודעות, להשערות, מסקנות, אפשרויות וכד'.

כובע אדום – רגשות, ותחושות

- אין צורך להצדיק עמדה רגשית או לתרץ אותה. אין שיפוטיות.
- מה אני מרגיש בקשר לעניין?

כובע ירוק – חקירות, הצעות, רעיונות, יצירתיות

- מה ניתן לעשות עם זה?
- איזה רעיונות יש לכם?
- אולי... אפשר.... צריך...

כובע הכחול – מטה קוגניציה

- זה הכובע של המורה, המנחה, החונך...
- תפקידו לשקף, לתכלל, לסכם, לשאול ולתווך.

כובע שחור – שיפוטיות, חשדנות וביקורת

- האם זה יצליח?
- זה בטוח?
- לדעתי זה לא...

הצעות למשחק למידה הממוקד בלימודי שפה

לכתוב סיפור שנלמד בכתה באנגלית או עברית או תנ"ך, ולבקש מהתלמידים לכתוב אותו מחדש בזמן דקדוקי מסוים. לדוגמא: הווה ממושך, עתיד וכד'.

לחלק לכל תלמיד/ה מילה הקשורה לסיפור שלמדו. כל חברי הקבוצה מתבקשים לכתוב תקציר של הסיפור, ולשלב בו את המילים שקיבלו.

לתרגל כתיבה מנקודות מבט שונות. לדוגמא: כתיבה של סיפור סינדרלה מנקודת מבט של הנסיך. לאחר הכתיבה, אפשר לקרוא את הסיפור ולהנות ממנו.

לגזור טקסט של סיפור שאינו מוכר לתלמידים, לחלקים, ולבקש מהמשתתפים לסדר את החלקים כך שיורכב סיפור שלם ברצף הנכון.

אתר מאד מומלץ ובו הרבה רעיונות למשימות בתחומי דעת נוספים:

<https://www.edunow.org.il/article/3613>

הצעה למשחק למידה, חזרה לקראת מבחן

שאלה מס' 1	תשובה:	מסכים/לא מסכים. אפשרות לתשובה אחרת
שאלה מס' 2	תשובה:	מסכים/לא מסכים. אפשרות לתשובה אחרת

- כל אחד מחברי הקבוצה מקבל דף עם שאלות על החומר שנלמד.
- בעמודה השניה עליו לרשום את התשובה לשאלה הראשונה.
- לאחר מכן הוא מעביר את הדף ליושב מימינו שבודק את התשובה לשאלה וכותב אם הוא מסכים או לא מסכים עם התשובה.
- אם אינו מסכים עם התשובה, הוא כותב את התשובה הנכונה, לדעתו, בעמודה הבאה. לאחר מכן הוא עונה על השאלה הבאה שבטבלה.
- הוא מעביר את הדף לתלמיד מימינו שבודק את תשובתו של התלמיד שישב לידו וכותב אם הוא מסכים או לא מסכים עם התשובה שנרשמה. במידה והוא לא מסכים, הוא כותב את התשובה הנכונה, לדעתו, בעמודה הבאה, ועונה על השאלה הבאה ומעביר את הדף לתלמיד הבא.
- בסוף הפעילות התלמידים יושבים ועורכים דיון על התשובות הנכונות.
- היתרונות של הפעילות, היא שבדרך זו נעשית חזרה על החומר באופן משותף.

עוד רעיונות למשימות בתחומי דעת נוספים:

<https://www.edunow.org.il/article/3613>

הפניה לחומרי העשרה בנושא עבודה בקבוצות:

"הגיע זמן חינוך, בונים את החינוך ביחד"

<https://www.edunow.org.il/article/3613>

עקרונות התיווך בעבודה בקבוצה קטנה הרצאה – מתאים לגיל הצעיר

סרטון 5.32 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=LDrScbYRiM4>

המורה טל כהן מציגה את שיטת יר"ל: דרך מצוינת לפתוח נושא חדש ולעודד תלמידים לחשיבה וסקרנות.

סרטון מבית מטח בשיתוף הקרן לקידום מקצועי, הסתדרות המורים. 3.16 דקות

https://www.youtube.com/watch?v=hB_gCpMo65h

משחקים תוצרת בית בכתה:

סרטון מבית מט"ח בשיתוף הקרן לקידום מקצועי, הסתדרות המורים. 3.06 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=DUZrEfhTHJo>

לימודים זה משחק ילדים – המלצה על ספר.

https://www.1family.co.il/games-based-learning/?gclid=CjwKCAiAyc2BBhAaEiwA44-wW-4mDQHZDFyj0rjynlOrV6COcW_epS3tGZKDZZFH968Os2-NP1nEShoCy-8QAvD